

JÄRV: Instruktion för fastställande av för yngning

Detta dokument *Järv: Instruktion för fastställande av för yngning* inom Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt (www.rovdata.no) i Norge och inom Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige (www.naturvardsverket.se) är ett av flera dokument för styrning av och vägledning kring inventeringar av stora rovdjur i Sverige och Norge.

Instruktionen gäller för personer knutna till Statens Naturoppsyn (SNO) i Norge och Länsstyrelserna i Sverige samt för de svenska samebyarnas inventerings-samordnare, som har ett ansvar för att kontrollera och kvalitetssäkra observationer med mera av stora rovdjur, och för att registrera dessa i den norsk-svenska databasen Rovbase. För övriga instruktioner och faktablad som reglerar inventering av stora rovdjur i Norge och Sverige, och för vetenskaplig litteratur om rovdjursinventeringar med mera se www.rovdata.no och www.naturvardsverket.se. I Sverige finns också förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringarna av stora rovdjur. De listas sist i denna instruktion.

I denna instruktion presenteras vilka regler och kriterier som gäller för att fastställa för yngning av järv. Dokumentet beskriver hur järvför yngningar ska registreras i databasen Rovbase, vilken information som ska bifogas och hur observationerna ska bedömas. Dataunderlaget utgörs av syn- och spårobservationer, särskilda spårtecken efter järv vid efterkontroll vid lya, döda eller tillvaratagna årsungar, foto och film, och data från märkta djur inom forskningsprojekt.

Översikt

INVENTERINGSPERIOD

- Startar 1:a februari och avslutas 31:a juli.

FÄLTINSATSER

Fältinsatser bör göras enligt följande prioritetsordning;

- Besök alla kända föryngringslokaler som haft föryngring kategoriserad som *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker*, en eller flera gånger under de senaste 10 åren.
- Sök efter nya föryngringslokaler av järv, spår och biologiskt material för DNA-analys i områden med regelbunden aktivitet av järv.
- Sök efter nya föryngringslokaler av järv, spår och biologiskt material för DNA-analys i områden där observationer av järv har gjorts tidigare år.
- Sök efter nya föryngringslokaler av järv, spår, biologiskt och material för DNA-analys i områden där man kan förvänta sig etablering av järv.

REGISTRERINGAR AV OBSERVATIONER OCH FÄLTINSATSER

- Allt arbete med registrering av föryngring av järv ska utföras och kvalitetssäkras i fält av fältpersonal.
- Alla observationer av järv av betydelse för inventeringsresultat och för ersättning för förekomst av järv (STFS 2007:9) ska registreras löpande och utan dröjsmål i Rovbase.
- Alla sökinsatser ska registreras i Rovbase med GPS-logg under fliken Slinga.
- Status för föryngringslokaler ska registreras i Rovbase så snart kraven för *Dokumenterad*, *Bedömd som säker*, *Osäker*, *Ingen föryngring* eller *Kan inte bedömas* kan fastställas.
- Alla besök vid föryngringslokaler och i övrigt alla sökinsatser relaterade till registrering av järvföryngringar ska dokumenteras med GPS-spårloggar. Alla spårloggar ska registreras i Rovbase. Alla kriterier som används för bedömning av slutgiltig status på föryngringslokalen ska dokumenteras med foto. För att kriterierna ska vara uppfyllda ska det vid varje besök dokumenteras regelbunden aktivitet på lyan. Antal spårnätter ska anges vid varje besök, och foto som visar aktiviteten vid lyan ska bifogas.

TIDSGRÄNSER OCH ANSVAR FÖR REGISTRERING

- Registrering av data i Rovbase ska ske löpande och utan dröjsmål.
- De föryngringar av järv som rapporteras i den preliminära rapporten till Sametinget ska vara kontrollerade och kvalitetssäkrade av länsstyrelsen och Viltskadecenter senast den 1:a juni. Data som registreras i Rovbase ska vara kontrollerade och kvalitets-säkrade av fältpersonal senast 1 augusti.
- Regionalt ansvarig på SNO och länsstyrelsens inventeringsansvarige ska kvalitetssäkra och registrera status på alla föryngringslokaler i Rovbase senast 15 augusti.
- Järv (eller prover av järv) som tillvaratas eller järv som fälls under skyddsjakt eller licens-jakt ska sändas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) i Sverige eller Norsk institutt for naturforskning (NINA) i Norge inom en vecka efter det att djuret omhändertagits.

REGLER FÖR FOTO OCH FILM

- För att via foto eller film uppnå kravet för *Dokumenterad* föryngring krävs att foto visar antingen ungar med bibehållen valppäls eller en järvhona med en eller flera ungar och ska vara fotograferat/filmat under gällande inventeringsperiod. Två eller flera djur ska synas på samma foto. Om fotoserie används för att styrka observationen ska det inte gå mer än en minut från det att första djuret observerats tills dess att nästa djur observeras.
- På foto/fotoserien ska det synas en tydlig skillnad i storlek mellan vuxet djur och unge/ungar.

- Foto från allmänheten ska lämnas till regionalt ansvarig myndighet (SNO eller Länsstyrelsen) inom tre veckor från fotograferingstillfället, och plats och datuminställningar ska kontrolleras.
- Alla foton som ligger till grund för bedömning av observationen ska bifogas i Rovbase.
- Foto och film som uppfyller ovanstående krav men som är tagna efter gällande inventeringsperiod kan undantagsvis godkännas efter nationell granskning i de fall då observationen är av avgörande betydelse för landets förvaltningsbeslut.

SYNOBSERVATIONER

- Fältpersonalens synobservationer kan i undantagsfall godkännas även utan fotodokumentation.
- Allmänhetens synobservationer kan godkännas först efter fältkontroll av fältpersonal.

Definitioner

Föryngring: En eller flera observationer som enligt dessa instruktioner uppfyller kriterierna för att en järvhona under innevarande år fött unge/ungar.

Fältpersonal: Personal i Norge som arbetar på uppdrag av SNO och som har genomgått utbildning. I Sverige är fältpersonal de länsstyrelsetjänstemän som förordnats att utföra fältarbete och kvalitetssäkring av observationer. De har genomgått utbildning med godkänt resultat enligt § 5 NFS 2007:10.

Inventeringssamordnare: Den person som i en sameby förordnats av Sametinget och är ansvarig för att samordna inventering av rovdjur och som har genomgått utbildning med godkänt resultat enligt § 5 NFS 2007:10.

Föryngringslokal: Ett avgränsat område som motsvarar storleken på ett hemområde (revir) för en reproducerande järvhona (vanligtvis 100–300 km²). Inom föryngringslokalen kan det finnas flera alternativa lyelokaler (se figur 1).

Lyelokal: Ett avgränsat område där en järvhona har ungar i en eller flera olika lyor under perioden februari-maj. Lyelokalen kan vara upp till 500 meter i diameter och inkludera flera alternativa lyor (se figur 1). En järvhona kan skifta lyelokal under en och samma vår men även mellan olika år.

Lya/lyeplats: Lya/lyeplats används synonymt för ett mycket avgränsat område (upp till 50 meter i diameter) som används kontinuerligt av en järvhona med minst en unge under minst en vecka under perioden februari-maj. Honan kan under lyeperioden skifta mellan flera olika lyor/lyeplatser (se figur 1).

Vanligtvis sker detta innanför en lyelokal, men ibland förekommer längre förflyttningar inom föryngringslokalen till det som kan definieras som en ny lyelokal (detta sker vanligtvis sent under säsongen).

Daglega: Plats som används tillfälligt eller vid upprepade tillfällen men inte sammanhängande över en längre tid.

Matgömma: Plats där en järv har gömt eller hittat mat som den återvänder till.

Spårdygn: Det antal dygn som har passerat sedan senaste kända förändring i spårförhållanden (det kan vara snöfall, drivsnö, tö eller skarförhållanden) som gör det möjligt att skilja på spår som är gjorda före och efter förändringen. Det krävs minst ett spårdygn för att kunna bedöma aktivitet vid lyan. Dessutom ska snöförhållandena vara sådana att det går att se spår till och från lyan som visar på aktivitet under flera dygn (se regelbunden användning nedan).

Regelbunden aktivitet: Aktivitet över flera dagar som visar spår in och ut från lyan och som avsatts både före och efter senaste förändring i spårförhållanden som möjliggör datering av spårens ålder. För att aktiviteten ska bedömas som regelbunden krävs att spåren uppvisar en daglig regelbundenhet i besöken in och ut ur lyan.

Avståndskriterier: Lyelokaler/lyeplats med status *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker*, som är längre från varandra än 10 km, särskiljs som olika föryngringar i olika föryngringslokaler utifrån avstånden (AK), om inte fältregistreringar visar något annat.

Efterkontroll: Kontroll av lyelokaler vid barkmark. Används tillsammans med flera andra kriterier för att fastställa föryngring (se även rubriken *Kategorisering av föryngring och föryngringslokaler*). Minst fyra av sex kriterier ska vara uppfyllda på en lyelokal för att en efterkontroll ska vara godkänd. Endast spårtecken från gällande inventeringsperiod ska ligga till grund för värderingen.

Kriterier för att fastställa antal föryngringar av järv

Med hjälp av avståndskriterium (AK), DNA-analyser eller särskiljning och gruppering i fält kan antal föryngringar fastställas.

AVSTÅNDSKRITERIER

Lya/lyeplats med status *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker* som är längre från varandra än 10 km särskiljs som olika föryngringar i olika föryngringslokaler med hjälp av avstånden (AK). Minsta avstånd mellan två lyot/lyeplatser ska användas vid särskiljning av dem.

Vid skälig misstanke om samtidig föryngring på lyelokaler som ligger inom 10 km från varandra krävs det att särskiljning görs med hjälp av DNA-analyser alternativt via godkänd särskiljning i fält.

ENSKILDA OBSERVATIONER AV JÄRVHONA MED UNGE/UNGAR

Synobservationer och spårobservationer av järvhona med en eller flera ungar som återfinns utan känd lyeplats kan värderas som ny föryngring om minsta avstånd (AK) mellan observationen och närmaste kända lyeplats med status *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker* föryngring innevarande år överstiger 10 km. Djuren ska bakspåras så långt det går, och minsta avstånd från spårningens närmaste punkt till närmast kända lyeplats/lyelokal med status *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker* föryngring ska nyttjas vid särskiljning eller gruppering.

DNA

För att använda DNA-analyser vid särskiljning av föryngringar krävs att proverna ska ha insamlats på snö under innevarande inventeringsperiod inom föryngringslokalen med status *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker* innevarande år.

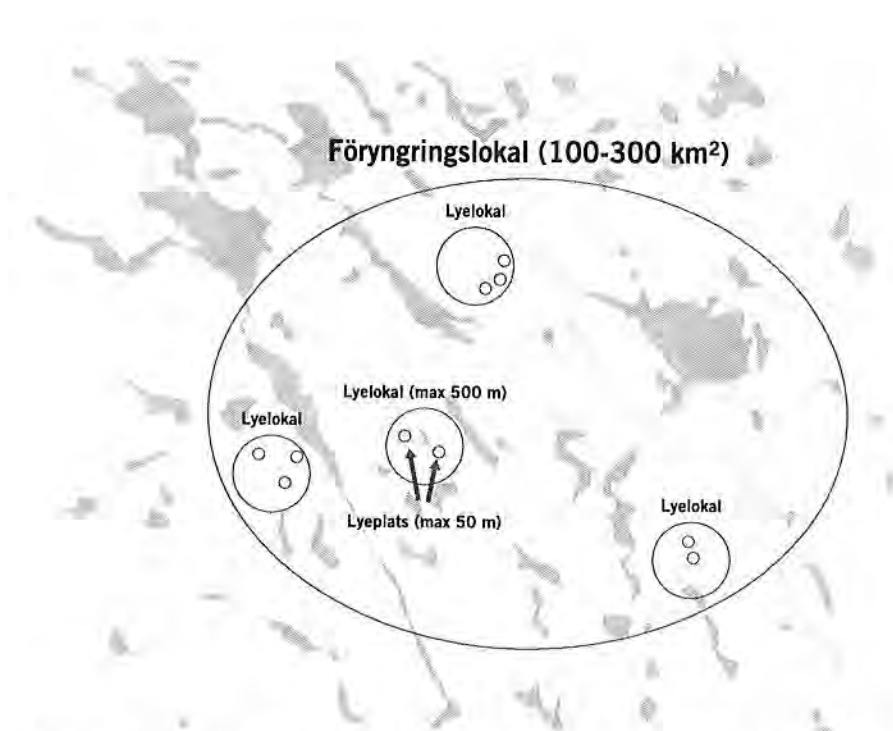
För särskiljning krävs att resultaten påvisar DNA från olika individer av honkön som inte är i släkt, alternativt att individerna är kända från tidigare och att båda honornas kända ålder är minst 3 år. Med inte släkt menas att halvsyskonrelationer eller närmare släktskap kan uteslutas.

Om analysen visar att proverna kommer från besläktad individ som är yngre än tre år, är det inte möjligt att fastställa om det är en eller flera föryngringar. Om särskiljning inte kan dokumenteras med annan metodik (se även rubriken *Särskiljning i fält*) blir slutgiltig status en föryngring i föryngringslokalen.

SÄRSKILJNING I FÄLT

OBSERVATIONER PÅ LYEPLATS

Synobservationer, foto/film och spårobservationer av järvhonor med en eller flera ungar på olika lyeplatser inom 10 km från varandra ska vara utförda samma dag för att observationerna ska kunna särskiljas och godkännas som flera föryngringar. För särskiljning krävs att båda lyeplatserna ringas vid spårning under goda spårförhållanden, och att

Figur 1. Illustration av begreppen föryngringslokal, lyelokal och lya/lyeplats (se även rubrik Definitioner).

det är inspår men inte utspår från någon av lyelokalerna (för principbeskrivning se faktablad: *LODJUR: Särskiljning och gruppering i fält*). Observationer och spårningar ska dokumenteras med foto och GPS-spårloggar.

Samtidig aktivitet av enskilda järvar på lyeplatser med misstanke om föryngring som ligger närmare än 10 km från varandra kan inte nyttjas som ett kriterie för särskiljning. Detta eftersom det påvisats att flera järvindivider kan nyttja samma daglegor, matgömmor och lyor samt att detta kan vara svårt att särskilja från regelmässig aktivitet från en järvhona till och från lyeplatsen och matgömmor.

Kategorisering av föryngringar och föryngringslokaler

Baserat på de observationer som registrerats i Rovbase, ska alla undersökta föryngringar och föryngringslokaler ges en slutstatus i Rovbase beroende på vilka kriterier som har uppfyllts. Föryngringslokalerna ska kategoriseras enligt följande; *Dokumenterad*, *Bedömd som säker*, *Osäker*, *Ingen föryngring* eller *Kan inte bedömas*.

DOKUMENTERAD

Ett av följande kriterier ska vara uppfyllda för att en järvföryngring ska vara *Dokumenterad* på en föryngringslokal:

- Fältpersonal observerar unge/ungar eller spår av unge/ungar. Observationerna ska dokumenterats med foto.

eller

- Järvunge tillvaratas, avlivs eller påträffas död.

eller

- Lakterande järvhona dokumenteras (död eller infångad).

BEDÖMD SOM SÄKER

Samtliga kriterier under ett av följande fyra alternativ nedan ska vara uppfyllda under innevarande inventeringsperiod för att en järvföryngring ska vara *Bedömd som säker* på en föryngringslokal:

ALTERNATIV 1

Synobservation av unge/ungar som görs av fältpersonal från SNO eller Länsstyrelsen men synobservationen har inte kunnat dokumenteras med foto.

ALTERNATIV 2

- Lya med ett eller flera hål är hittad.

och

- Vid tre besök på lyan under goda spårförhållanden (minst ett spårdygn) observeras järvspår av olika ålder både till och från lyan som visar att hålet används regelbundet varje dygn (se också rubrik *Definitioner*). Besöken ska göras spridda över en period på minst 21 dagar under februari-maj. Besök ska inte göras två på varandra följande dagar.

och

- Känd lyelokal där föryngring tidigare är kategoriserats som *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker*.

ALTERNATIV 3

- Lya med ett eller flera hål är hittad.

och

- Vid fyra besök på lyan under goda spårförhållanden (minst ett spårdygn) observeras järvspår av olika ålder både till och från lyan som visar att hålet till lyan används regelbundet varje dygn (se också rubrik *Definitioner*). Besöken ska göras spridda över en period på minst 28 dagar under månaderna februari-maj. Besök ska inte göras två på varandra följande dagar.

ALTERNATIV 4

- Lya med ett eller flera hål är hittad.

och

- Vid minst ett besök under mycket goda spårförhållanden observeras järvspår av olika ålder både till och från lyan som visar att hålet till lyan har regelbunden aktivitet över en längre period (se även rubriken *Definitioner*).

och

- Godkänd efterkontroll är utförd (se rubrik *Godkänd efterkontroll* nedan).

OSÄKER

Observationerna uppfyller inte kriterierna för att kategoriseras som *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker*, eller som på grund av brister i dokumentationen eller fältarbete är svåra att tolka.

INGEN FÖRYNGRING

Det finns inga observationer under inventeringsperioden som tyder på att det har varit föryngring på föryngringslokalen under aktuellt år.

KAN INTE BEDÖMAS

Föryngringslokal som inte är kontrollerad ska registreras som *Kan inte bedömas* i Rovbase. Länsstyrelsen/SNO ska i kommentarsfältet redogöra för varför föryngringslokalen inte är besökt under inventeringsperioden.

Godkänd efterkontroll

Minst fyra av följande sex kriterier ska vara uppfyllda på en lycokal för att en efterkontroll ska vara godkänd. Endast spårtecken från gällande inventeringsperiod ska ligga till grund för värderingen:

- 1) Rester från flera bytesdjur hittas.
- 2) Rikligt med spillning ska finnas i form av minst två toaletter, alternativt en toalett med minst 1 liters volym. En toalett är definierad som en spillningshög där spillning har lämnats vid upprepade tillfällen.
- 3) Flera legor hittas.
- 4) Rikligt (minst en handfull) med ullhår av järv hittas.
- 5) Bitmärken på vegetation hittas på minst två olika platser.
- 6) Ett tydligt gångsystem med förgreningar dokumenteras i kvarliggande snö eller som tydligt slitage på marken eller i vegetationen.

För att en barmarkskontroll ska kunna leda till att en föryngring kategoriseras som *Bedömd som säker* krävs också att de två övriga kriterierna uppfylls (se rubrik *Bedömd som säker*, alternativ 4).

Döda eller tillvaratagna järvungar

Döda eller tillvaratagna järvungar ska inkluderas i inventeringsmaterialet under inventeringsperioden. För att en sådan observation ska inkluderas i bedömning av en föryngringslokals status ska järvungen åldersbestämmas vid Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) eller vid Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt (SVA). Uppgifterna ska vara införda i Rovbase senast 15:e augusti.

Foto och film

FRÅN FÄLTPERSONAL ELLER LÄNSSTYRELSENS/SNO:S ÖVERVAKNINGSKAMEROR

För att via foto eller film uppnå kravet för *Dokumenterad* föryngring krävs att fotot visar unge/ar (med bibehållen valppäls) alternativt en järvhona med en eller flera ungar. I de fall foto visar järvhona med unge/ar ska två eller flera djur synas på samma foto. Om fotoserie används för att styrka observationen ska det inte gå mer än en minut från det att första djurets observerats tills dess att nästa djur observeras. På fotot/fotoserien ska det synas en tydlig skillnad i storlek mellan vuxet djur och unge/ungar.

Alla foton som ligger till grund för bedömning av observationen ska bifogas i Rovbase.

FOTO FRÅN ALLMÄNHETEN

Foto eller film av flera djur tillsammans kan godkännas som *Dokumenterad* föryngring under följande förutsättningar:

- Originalfoto finns.
- Foto eller film lämnas till SNO/Länsstyrelsen inom tre veckor från fotograferingsdatum.
- Fotot visar foto av järvunge/ungar (med bibehållen valppäls) alternativt två eller flera djur tillsammans på samma foto med tydlig skillnad i storlek mellan vuxet djur och unge/ungar.
- I en film eller fotoserie av hona med unge/ar ska det inte gå mer än en minut från det att man ser ett djur tills dess att man ser ett annat.

Översikt

INVENTERINGSPERIOD

- Observationer av familjegrupp: 1 oktober – 28 (29) februari
- Döda och tillvaratagna årsungar av lodjur: 1 oktober – 31 mars

TIDSGRÄNSER OCH ANSVAR FÖR REGISTRERING

- Registrering av data i Rovbase ska ske löpande och utan dröjsmål.
- Data som registreras i Rovbase ska vara kontrollerade och kvalitets-säkrade senast 15 mars. Regionalt ansvarig på SNO och länsstyrelsens inventeringsansvarige ska se till att detta sker.
- Gruppering av kontrollerade inventeringsdata i Rovbase görs i Sverige löpande av länsstyrelsernas inventeringsansvarig, senast den 15 mars. I Norge genomförs grupperingarna av Rovdata efter avslutad registreringsperiod.
- Lodjur som tillvaratas eller fälls under skyddsjakt eller licensjakt (Sverige) /kvotejakt (Norge) ska sändas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) i Sverige eller Norskt Institut för Naturforskning (NINA) i Norge inom en vecka efter det att djuret omhändertagits.
- Data som inkluderar döda årsungar ska vara registrerade och grupperade i Rovbase senast 15 april.

BLANKETTER FÖR REGISTRERING (GÄLLER ENDAST I NORGE)

- Blanketter ska löpande skickas till regionalt ansvariga inom SNO.
- Blanketter ska vara Rovdata tillhanda senast 15 mars.

REGLER FÖR SPÅROBSERVATIONER

- Tre eller flera djur ska spåras minst en kilometer.
- Två djur ska spåras minst tre kilometer.
- Foto av spåravtryck och spårdelning samt GPS-logg över den utförda spårningen ska bifogas i Rovbase.

REGLER FÖR FOTO OCH FILM

- För att dokumentera att en observation gäller en lodjursfamilj ska två eller flera djur synas på samma foto. Om en film eller fotoserie används som bevis ska det inte gå mer än en minut från att man ser ett djur tills man ser ett annat.
- På fotot ska det synas en tydlig skillnad i storlek mellan vuxet djur och unge/ar.
- Foto från allmänheten ska lämnas till regionalt ansvarig inom SNO inom tre veckor, och plats och datuminställningar ska kontrolleras. Detta gäller tillsvidare endast i Norge.
- Alla foton som ligger till grund för värdering av observationen ska bifogas i Rovbase.

SYNSOBSERVATIONER

- Fältpersonalens synobservationer kan godkännas även utan fotodokumentation.
- Allmänhetens synobservationer godkänns endast efter fältkontroll och spårning, och värderas enligt samma kriterier som spårobservationer.

SÄRSKILJNING I FÄLT

I undantagsfall, och vid skälig misstanke om flera familjegrupper inom det avstånd som definierats via avståndskriterier, bör antal familjegrupper fastställas genom sammanspårningar eller särskiljningar i fält genom:

- Ringning av familjegrupper.
- Bakspårning till senaste snöfall.
- Spårning till längre avstånd än avståndskriterier.

Se även instruktion *Lodjur: Instruktion för att fastställa antal föryngringar av lodjur (familjegrupper)* och faktabladet *Lodjur: Särskiljning och gruppering i fält* och *Lodjur: Avståndskriterier*.

BEDÖMNINGAR AV OBSERVATIONER

Baserat på kontrollerna i fält ska observationerna registreras i Rovbase i någon av kategorierna: *Dokumenterad*, *Bedömd som säker*, *Osäker*, *Felaktig* eller *Kan inte bedömas*.

Definitioner

Familjegrupp: lodjurshona med unge/ungar.

Fältpersonal: Personal i Norge som arbetar på uppdrag av SNO och som har genomgått utbildning. I Sverige är fältpersonal de länsstyrelsetjänstemän som utför fältarbete och kvalitetssäkring av observationer. De är även kontaktpersoner gentemot samebyarna och har genomgått utbildning med godkänt resultat enligt § 5 NFS 2007:10.

Inventeringssamordnare: den person som i en sameby förordnats av Sametinget och är ansvarig för att samordna inventering av rovdjur och som har genomgått utbildning med godkänt resultat enligt § 5 NFS 2007:10.

Sammanhängande spårning: spårning av familjegrupp där spårlopan följs på ett sådant sätt att spår som delar sig upptäcks och att risken för att missa in- och utspår minimeras. Enskilda spåravbrott kan accepteras.

Total spårad sträcka: den totala sträcka som spårats inklusive tillärna enskilda avbrott.

Fältkontroll

Alla observationer av familjegrupper av lodjur inom inventeringsperioden (se översikt ovan), som bedöms vara av betydelse för det slutgiltiga inventeringsresultatet eller som kan vara av betydelse för ersättning till samebyar i Sverige, ska i den mån det är möjligt kontrolleras och kvalitetssäkras i fält av fältpersonal. Det bör helst ske tillsammans med observatören.

Om observationer från samebyar eller allmänheten inte kvalitetssäkras av fältpersonal ska orsaken till varför fältkontrollen uteblivit redogöras för i Rovbase. Djurens aktivitetsdatum skall anges i Rovbase från det första till det sista datum då det enligt fältpersonalens bedömning var möjligt att djuren avsatt spåren.

Samtliga rapporter om föryngring ska markeras med ett kryss i rutan för föryngring i Rovbase. Detta gäller oavsett hur observationen bedöms (se kategorierna på nästa sida).

Kategorisering av observationer i Rovbase

Baserat på kontrollerna i fält ska observationerna registreras i Rovbase i någon av kategorierna: *Dokumenterad*, *Bedömd som säker*, *Osäker*, *Felaktig* eller *Kan inte bedömas*.

DOKUMENTERAD

Observationer som uppfyller kraven för antal djur, spårad sträcka och dokumentation med spårlogg och foto värderas som *Dokumenterad* i Rovbase. Observationer som klassats som *Dokumenterad* ska kontrolleras och godkännas av länsstyrelsen/Rovdata innan de kan ingå i en gruppering.

BEDÖMD SOM SÄKER

I de undantagsfall där det finns särskilda skäl till varför GPS-logg och/eller foto saknas, och under förutsättning att samtliga övriga kriterier är uppfyllda, kan länsstyrelsens inventeringsansvarige/Rovdata godkänna att observationen kategoriseras som *Bedömd som säker*. Den kan därefter ingå i en gruppering.

OSÄKER

Observation av familjegrupp som inte uppfyller kriterierna för *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker*, eller som på grund av brister i dokumentation eller fältarbete är svår att tolka, ska registreras som *Osäker*.

FELAKTIG

Observation av familjegrupp som visar sig vara till exempel fel art eller enskilt djur ska registreras som *Felaktig*. Resultatet av fältkontrollen ska anges i fältet för kommentarer. När fältkontrollen visar att observationen är annan rovviltart (björn, järv eller varg) eller ett enskilt lodjur, ska den i tillägg registreras som en ny observation i Rovbase.

KAN INTE BEDÖMAS

Observationer som inte är kontrollerade ska registreras som *Kan inte bedömas* i Rovbase. Länsstyrelsen/SNO ska i kommentarsfältet redogöra för varför observationen inte kan bedömas.

Spårobservation av flera djur tillsammans

DOKUMENTERAD

För att en spårobservation av familjegrupp av lodjur ska kategoriseras som *Dokumenterad* ska följande kriterier vara uppfyllda:

- Spåren ska gå i samma riktning och vara avsatta under samma tid.
- Tre eller flera djur måste spåras sammanhängande i minst en kilometer. Enskilda avbrott på upp till 100 meter accepteras, men total spårad sträcka ska alltid vara minst en kilometer. Om det finns ett avbrott som är 100 meter ska den totala spårade sträckan överstiga 1 kilometer och 100 meter. Finns det två avbrott på 100 meter ska den totala spårade sträckan överstiga 1 km och 200 meter etcetra.
- Två djur ska spåras sammanhängande i minst tre kilometer. Enskilda avbrott på upp till 500 meter accepteras, men total spårad sträcka ska alltid vara minst tre kilometer. Om det finns ett avbrott som är 500 meter ska den totala spårade sträckan överstiga tre kilometer och 500 meter. Finns det två avbrott på 500 meter ska total spårad sträcka överstiga fyra kilometer.
- GPS-logg över den utförda spårningen med tillhörande observationer ska registreras i Rovbase.
- Foto som tydligt visar art och antal lodjur ska bifogas i Rovbase:
  - Trampdynan eller artspecifika karakteristika ska synas för att visa vilken art det gäller.
  - Ett översiktsfoto ska visa att flera djur har vandrat tillsammans genom att spåröppor splittras i flera spåröppor, och att dessa har gått i samma riktning.
  - På alla foton ska det finnas information om plats, datum och registreringsperson. Det går bra att bifoga foto på en GPS med koordinater och datum väl synliga på skärmbilden. Dessutom ska det på fotot finnas något att relatera storleken på spår och steglängd till, till exempel en tumstock eller måttband alternativt en GPS med koordinater och datum väl synliga på skärmbilden.

BEDÖMD SOM SÄKER

I de undantagsfall där det finns särskilda skäl till varför GPS-logg och/eller foto saknas och under förutsättning att samtliga övriga kriterier är uppfyllda kan Länsstyrelsens inventeringsansvarige/Rovdata godkänna att observationen kategoriseras som *Bedömd som säker*.

Döda eller tillvaratagna lodjursungar

Döda eller tillvaratagna lodjursungar ska inkluderas i inventeringsmaterialet från första oktober fram till den sista mars. För att en sådan observation ska kunna registreras som *Dokumenterad* i Rovbase ska lodjuret åldersbestämmas vid Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) eller vid Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt (SVA). Uppgifterna ska vara införda i Rovbase senast 15 april.

Foto och film

FRÅN FÄLTPERSONAL ELLER LÄNSSTYRELSENS/SNO:S ÖVERVAKNINGSKAMEROR

Foto eller film av flera lodjur tillsammans kan godkännas som *Dokumenterad* familjegrupp under följande förutsättningar:

- Foto eller film visar två eller flera djur tillsammans med tydlig skillnad i storlek mellan lodjuren.
- I en film eller fotoserie ska det inte gå mer än en minut från att man ser ett djur tills man ser ett annat, och det skall vara tydlig skillnad i storlek och utseende/färgteckning mellan djuren.

FOTO FRÅN ALLMÄNHETEN (TILLSVIDARE ENDAST I NORGE)

Foto eller film av flera lodjur tillsammans kan godkännas som *Dokumenterad* familjegrupp under följande förutsättningar:

- Originalfoto finns.
- Foto eller film lämnas till SNO inom tre veckor.
- Fotot visar två eller flera djur tillsammans på samma foto med tydlig skillnad i storlek mellan djuren.
- I en film eller fotoserie ska det inte gå mer än en minut från att man ser ett djur tills man ser ett annat, och det ska vara tydlig skillnad i storlek och utseende/färgteckning mellan djuren.
- Platsen där fotot är taget ska kontrolleras i fält av fältpersonal och vid kontroll ska man kunna se att platsen på fotot motsvaras av verkligheten.
- Datuminställning på kamera ska kontrolleras av fältpersonal.

Synobservation

För att en synobservation av familjegrupp ska kategoriseras som *Dokumenterad* i Roybase ska:

- Synobservationer av hona med årsunge alternativt en eller flera årsungar göras av fältpersonal.
- Foto av djuren eller spårlöpa bifogas observationen i Roybase.

Synobservation av familjegrupp som saknar fotodokumentation av djur eller spår ska kategoriseras som *Bedömd som säker* i Roybase.

Synobservationer rapporterade av allmänheten godkänns endast efter fältkontroll och spårning, och värderas enligt samma kriterier som för spårobservationer.

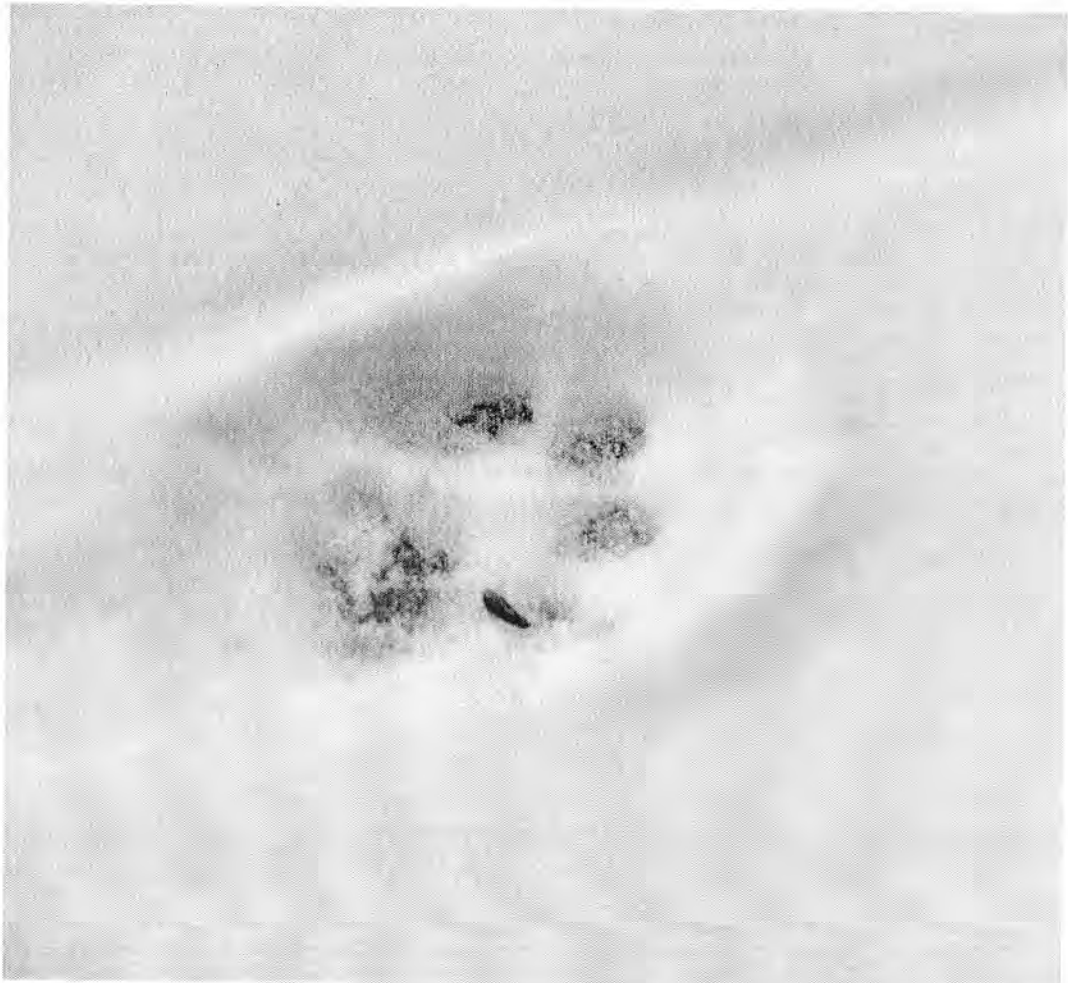
Tidsgränser och ansvar för registrering

Registrering av observationer i Rovbase ska göras av fältpersonal utan dröjsmål. I Norge ska därutöver ifyllda blanketter fortlöpande sändas till regionalt ansvariga vid SNO. I Sverige ska observationer av familjegrupper av lodjur grupperas löpande i Rovbase av länsstyrelsernas inventeringsansvariga. I Norge genomförs grupperingarna av Rovdata efter avslutad registreringsperiod. I Sverige ska observationer av familjegrupper vara grupperade senast den 15 mars, och observationer av döda ungar ska vara grupperade senast den 15 april. Grupperingen ska vara slutgiltig för län utan renskötsel och preliminär för de län som berörs av renskötsel. Inventeringsresultaten ska årligen granskas och fastställas av Naturvårdsverket.

Blankett för registrering av familjegrupp (gäller endast i Norge)

Alla observationer av familjegrupper i Norge ska registreras på en blankett. Blankettens alla delar inklusive utförliga upplysningar om fältkontroll ska noggrant fyllas i. Blankett, tillsammans med foto/film och GPS-logg, ska löpande skickas till regionalt rovviltansvarig inom SNO.

Senast 15 mars ska alla observationer av familjegrupper/ungar vara kvalitets-säkrade och registrerade i Rovbase. Då ska även blanketter och registreringsmaterial (foto med mera) vara Rovdata tillhanda.

Förordningar och föreskrifter

I Sverige finns även följande förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringar av rovdjur och ersättningar för förekomst av rovdjur:

- 1) Viltskadeförordning (2001:724)
- 2) Förordningen om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (NFS 2009:1263)
- 3) Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10)
- 4) Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:01)
- 5) Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:12)
- 6) Föreskrift om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (STFS 2007:9)

Foto: Magnus Nyman

rovdatabas | naturvardsverket.se

